

Posudek diplomové práce

Stanislava Strychová: Pojem a druhy směnek (verze po přepracování)

Rozsah přepracované verze diplomové práce Stanislavy Strychové je standardní (56 rukopisných stran) a totéž lze nyní prohlásit také o její obsahové a formální úrovni. K aktuálnosti a náročnosti zvoleného tématu viz můj posudek k předchozí verzi práce.

Přepracovaná verze práce, dle mého názoru, odstraňuje drtivou většinu předchozích výtek. Diplomantka formuluje text výlučně vlastními slovy a při tom důsledně označuje prameny, z nichž čerpá. Výrazně tím narostl rozsah poznámkového aparátu, což lze zvláště vyzdvihnout, stejně jako i jeho vysokou formální úroveň.

Upravená verze práce obsahuje přehledné a uspořádané pojednání o zvoleném tématu, resp. jeho vybraných dílčích okruzích, a – myslím - naplňuje cíl, který si diplomantka vytkla. Je přitom zřejmé, že to je výsledek diplomantčiny samostatné práce. Dílo dokládá, že diplomantka pronikla do problematiky, o níž pojednává, dobře se v ní zorientovala a porozuměla jejímu systému, významu a praktickým dopadům.

Práce stále není nijak novátorská, pokud jde o bohatství nových podnětů a myšlenek, to však diplomantce nelze příliš vytýkat, když míra poznání v oblasti směnečného práva je mimořádně vysoká a prakticky není co „vynalézat“. Několik novinek lze zaznamenat alespoň na poli judikatorním, a to i pokud jde o otázky, jimiž se diplomantka v práci zabývá, bylo tedy možné je zohlednit a diplomantka to neučinila. Na druhé straně je třeba ocenit, že diplomantka v práci k judikatuře jinak obsáhle přihlíží a reflektuje značnou její část. Zdá se nicméně, že její pozornosti unikla zejména rozhodnutí z poslední doby, která prozatím nereflktují žádné odborné prameny. Nabývám tudíž dojmu, že diplomantka se s relevantními rozhodnutími seznamovala jen zprostředkovaně a že neprováděla vlastní rešerše např. v databázi rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. Je-li tomu tak, je napříště nutné se tomuto způsobu práce s judikaturou vyhnout a rovnou čerpat ze zdrojů primárních.

Systematika práce je poměrně přehledná, posun oproti předchozí verzi tedy nastal i v tomto směru. Nadále bych práci vytknul snad jen přetrvávající šíří záběru, který diplomantka zvolila. Výsledkem je nutně strohost, popisnost, ale i povrchnost, neumožňující hlubší analýzu té či oné problematiky. Přitom mnohé z dílčích okruhů, které diplomantka do práce zahrнула, by vydaly na samostatné pojednání. Jsem přesvědčen, že práci by tudíž bylo prospělo, kdyby diplomantka téma redukovala ještě intenzivněji a hlouběji analyzovala okruhy, které by zbyly.

Z obsahového hlediska bych také upozornil na několik závěrů, které pokládám za neúplné, částečně problematické či zasluhující dílčí upřesnění. Na str. 10 bych např. (ve vazbě na přípustnou podobu směnky) zvažoval též argumentaci ustanovením § 91 zákona o podnikání na kapitálovém trhu. Na str. 11 není přesná obecná teze, dle níž: „Vlastník cenného papíru je věřitelem vůči dlužníkovi, ale také vůči výstavci cenného papíru.“ Je jasné, že mívá na případy cizí směnky, v kontextu směnky vlastní však vyznívá poněkud nepřiléhavě. Problematicky hodnotím úvahu o možné formě akcie na str. 11 a 12, jakož i vyznění jejího závěru. Opravdu se diplomantka domnívá, že zákon nepřipouští formu akcie na majitele? Na str. 14 diplomantka tvrdí, že již uvedla, za jakých podmínek dojde k vydání směnky, není to však pravda. Patrně pozůstatek původní verze práce, která v úvodu obecně pojednávala o vydání cenného papíru. Z nyní předložené verze však tato pasáž vypadla. Nejasná (a rovněž

obsahující překlep) je věta na str. 31, podle níž „Příkladem nemožného data vystavení je datum dřívější než datu splatnosti...“ Datum vystavení je ale vždy dřívější než datum splatnosti, tedy jaká nemožnost? Patrně mělo být naopak. Není pravdou, že předání tvoří součást indosace, jak by mohlo plynout z formulace na str. 37: „Prvním způsobem převodu směnečných práv je indosace, tedy rubopis a předání směnky...“. Jde o dvě rozdílné právní skutečnosti. Ve výčtu funkcí indosamentu (str. 37 až 39) postrádám tu zcela základní – totiž převodní. Není ani pravdou, že práva z cenného papíru (směnky) ve formě na jméno se převádějí cessí, resp. že na takový převod se bez výjimky použijí ustanovení občanského zákoníku o postoupení pohledávky (str. 44). Judikatura Nejvyššího soudu ČR vychází z částečně odlišného pojetí a akcentuje ustanovení, která se v případě převodu rektasměnky z obecné úpravy postoupení pohledávky nepoužijí (viz např. k důsledkům pacta de non cedendo na platnost postoupení pohledávky oproti převodu rektasměnky). Ve výčtu by bylo možné pokračovat, nepokládám to nicméně za účelné.

Formální úroveň díla je odpovídající, zejména pokud jde o jeho strukturu a grafickou úpravu (i když i zde by bylo možné vytknout, že některé odstavce nerespektují jinak uplatňované odsazení). V pořádku je též seznam použité literatury. Poměrně četné jsou však překlepy i gramatické chyby, zejména v psaní interpunkce, ale i ve jmenné shodě.

Navzdory uvedeným výhradám hodnotím upravenou verzi práce jako způsobilou obhajoby i obhajitelnou. Konečné hodnocení ponechávám závislým na průběhu této obhajoby.

V Praze dne 18. června 2010

JUDr. Petr Čech, LL.M.

Posudek k diplomové práci

Stanislava Strychová: Pojem a druhy směnek

Rozsah diplomové práce Stanislavy Strychové přesahuje požadovaný standard (63 rukopisných stran čistého textu), způsob jejího věcného zpracování nicméně považuji v odborné práci za nepřijatelný.

Zásadní výhradu vznáším k textové nepůvodnosti díla. Pravdou je, že diplomantka zvolila tradiční téma, k němuž se pojí dostatek mimořádně kvalitních a vyčerpávajících odborných pramenů. Není tudíž snadné přijít v dané oblasti s novými myšlenkami či pohledy na věc. To nicméně neznamená, že je možné téma zpracovat způsobem, který zvolila diplomantka, totiž v podstatě týmiž či velmi obdobnými slovy parafrázovat informace a myšlenky čerpané z jiných děl a pramenů. Diplomantka se v úvodu netají obdivem k dílu K. Kovaříka: „Směnka a šek v České republice“. Ani hluboká úcta k velikánovi teorie tuzemského směnečného práva však nesmí jít tak daleko, aby práce v podstatě přepisovala (zde zestručňovala) hlavní teze a myšlenky jeho díla, a to navíc způsobem na první pohled ne zcela transparentním. Pro ilustraci níže porovnávám pasáže práce S. Strychové a citovaného díla K. Kovaříka hned z první kapitoly obou děl. Nepůvodnost posuzované diplomové práce je z tohoto srovnání naprosto zjevná. Podotýkám, že odkaz na dílo K. Kovaříka se objevuje až na konci citované kapitoly. Podobně si diplomantka počínala i v dalších částech práce.

<i>Strychová, S.: Pojem a druhy směnek, Praha, 2009, str. 7 a 8</i>	<i>Kovařík, K.: Směnka a šek v České republice, 4. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001, str. 1 až 3</i>
<p>Ve 12. století se začíná objevovat listina (cambium), která má povahu směňky.</p> <p>Důvodem vzniku této listiny byla potřeba ztělesnění pohledávky při obchodu mezi italskými městy.</p> <p>Jako první se objevuje směňka vlastní, jež byla písemným slibem výstavce zaplatit určitou sumu peněz.</p> <p>Směňka vlastní plnila funkci: a) úvěrových peněz, b) transportu peněz, a c) prostředku placení do vzdálených míst, tuto funkci plnila z důvodů nesnadné přístupnosti míst, problémům s cizí měnou a malé bezpečnosti na cestách.</p> <p>Poslední funkci plnily pouze směňky vystavené zvláštními finančními podnikateli (kampsory), kteří získali licenci od panovníka, městské správy nebo jiné státní</p>	<p>Vývoj šel rychle kupředu a už v době okolo poloviny 12. století počíná se ustalovat listina, která má již povahu směňky (cambium)... Živý obchod v těchto městech ... vyvolal potřebu kvalifikovaného prostředku, který by pohledávku obchodníků, ale také dalších osob ztělesnil... Převládá názor, že starší jest směňka vlastní, již v této době jako písemný abstraktní příslib vystavovatele zaplatit určitou peněžitou sumu. I tato vlastní směňka byla používána velmi brzy vedle své funkce úvěrových peněz také jako prostředek pro transport peněz i jako prostředek pro placení do vzdálených míst, kde vznikaly jinak obtížně spojené již s jejich nesnadnou přístupností, problémy s cizí místní mincí i ... malá a všeobecně jen slabě zajištěná bezpečnost na cestách. K tomuto účelu... ovšem nemohla plnit tuto funkci směňka jakákoliv. Tyto směňky vystavovali zvláštní finanční podnikatelé, tzv. kampsori... Jejich oprávnění ... se zakládalo často na licenci udělené k tomu panovníkem, městskou</p>

<p>moci. Po složení peněz klientem kampsorovi, kampsor vystavil listinu, ve které se zavazoval zaplatit sám nebo prostřednictvím svých obchodních partnerů předkladateli listiny sumu v ní uvedenou. Slib zaplatit zněl na určitou osobu – remitenta, později i na třetí osobu remitentem určenou.</p> <p>V praxi to fungovalo tak, že ke směnečné listině se připojoval dopis obchodnímu partnerovi, a v něm podrobnější údaje o osobě, které má být placeno, např. adresa osoby.</p> <p>Postupem času se tak dostává do popředí právě tento dopis, až bylo od vydávání směnky vlastní zcela upuštěno.</p> <p>Tento druh směnky se nazýval směnka vydaná nebo tažená (<i>litterae tractae</i>), zde mělo svůj původ pojmenování směnky cizí trata, adresáta dopisu trasát a kampsora trasant.</p> <p>Později se setkáváme s institutem akceptu, a to z důvodu, že bylo nutné, aby se trasát na směnku podepsal ještě před splatností, což je důkazem, že se směnka cizí používala i pro místní obchody.</p> <p>Do 17. století se stává běžným institut indosamentu, který plnil nejen funkci převodní, ale byl významný i z hlediska odpovědnosti indosanta.</p> <p>A v této podobě se se směnkou setkáváme i dnes.</p> <p>Směnka solidních bankéřů začala plnit funkci</p>	<p>správou nebo jinou státní mocí. Zájemce o zprostředkování platby... složil u kampsora příslušnou částku, za to mu byla vydána listina..., kterou se kampsor zavazoval – sliboval – zaplatit v platebním místě tuto sumu buď sám, ale častěji prostřednictvím třetích osob... Příslib zaplatit zněl na označenou osobu, remitenta. Velmi záhy se však objevila možnost, aby směnka byla zaplacená nejen označenému remitentovi na jeho příkaz (<i>ordre</i>), ale i na příkaz osoby, kterou tento remitent na směnce určí... Aby výplata směnky... proběhla hladce, začali postupně kampsori vydávat remitentům se směnkou další zvláštní listinu, v podstatě poukázku v podobě dopisu, kterým byl obchodní partner kampsora vyzýván, aby za něj majiteli směnky vyplatil vyznačenou sumu... Tento původně jen průvodní dopis k vlastní směnce však postupně přebíral na sebe stále více podobu samostatného závazku... Význam této poukázky tedy stále převažoval, až bylo upuštěno od vydávání směnky vlastní... Tyto listiny byly označovány jako směnky vydané, také tažené (<i>litterae tractae</i>). Odtud dodnes někdy používaný termín pro cizí směnku „trata“. Mandatář, kterému byl adresován dopis... byl odtud nazýván trasát a vydavatel dopisu – kampsor – trasant... Později přistupuje k této listině institut akceptu, tedy výslovného prohlášení trasanta na směnce, že se směnku skutečně zavazuje vyplatit. Zde je zřejmé, že nemohlo jít již jen o zprostředkování plateb do míst vzdálených ale že nutně musela tato směnka převládat i na trzích místních, kde bylo lze trasáta za účelem jeho podpisu na směnečnou listinu ještě před splatností zastihnout... Nejpozději v 17. století ustálil se obecně také institut indosamentu. Tedy nejen ve smyslu nástroje převodu směnky zde byla tato možnost již dříve, ale zejména co do ostatních účinků žira, především z hlediska odpovědnosti indosanta. V této době byl tedy vývoj směnky dovršen v tom smyslu, že směnka nabyla podoby, která v těchto zásadních rysech je ustálena až dodnes... V průběhu vývoje směnky došlo ovšem k tomu, že určité směnky vydávané bankéři, známými</p>
--	---

<p>peněz, kterou v tu dobu plnily drahé kovy, a stala se tak základem pro vytvoření bankovek.</p> <p>Dodnes jsou zřetelné pozůstatky směnek, např. to, že stát nevydává bankovky přímo, ale prostřednictvím bank.</p>	<p>svou spolehlivostí... byly používány místo reálných peněz jako platební prostředek. Plnily objektivně funkci peněz namísto tehdejších měn představovaných mincovní soustavou z drahých kovů. Tedy směňka, a to především v podobě směňky vlastní, stojí také na počátku vývoje papírových peněz... Také skutečnost, že bankovky dodnes nevydává stát přímo, ale cedulové banky jím určené, je do jisté míry pozůstatkem minulosti...</p>
---	---

Co hůře – jednotlivé poznatky diplomantka přejímala selektivně, takže výsledkem je občas i věcné zkreslení a nepřesnost. Jen v závěru uváděné kapitoly např. diplomantka vypustila adjektivum „cedulová“ vzhledem k bankám oprávněným vydávat bankovky, takže výsledkem je názor, že bankovky mohly tradičně vydávat jakékoliv banky. To je samozřejmě nesmysl.

Vyslovuji přesvědčení, že předkládaný způsob práce s prameny není možné v diplomové práci tolerovat, a již z toho důvodu navrhuji dílo vrátit k přepracování.

Jen pro úplnost uvádím, že autentický a původní přínos práce samotné mohl spočívat v jejích pasážích komparativních. Není mi tak jasné, proč diplomantka tolik lpěla na historizujících a podobných úvodech, které pro celkový výsledek stejně vyznívají v podstatě bezúčelně.

Výhrady ostatně v této souvislosti mám i ke struktuře práce. Nepovažuji za vhodné, jestliže v kapitole 2 označené „směněčné právo v České republice“ diplomantka věnuje tématu práce (pojem a druhy směnek) jen velice povrchní a ledabylou pozornost, zatímco jádro výkladu k právní úpravě jednotlivých druhů směnek a jejich náležitostí zahrnuje až do kapitoly 3 nazvané „směněčné právo ve Velké Británii a v USA a jejich komparatistika s českou úpravou“.

Ve výsledku tak práce není ucelenou analýzou ani tuzemské, ani zahraniční úpravy, ale ani ne přehlednou a seriózní komparací. Komparativní metoda předpokládá nejprve ucelený výklad k jednotlivým srovnávaným úpravám (odděleně) a poté samostatné pojednání zvláště analyzující rozdíly. Komparovat je přitom nutno nejen detaily právní reglementace, nýbrž také kontext obecného pojmosloví, nazírání teoretického, judikatorního atd. Takto je celá práce jen jeden obrovský zmatek, který volně přechází z jedné úpravy do druhé a rovnou srovnává výlučně jednotlivosti. Tak ale postupovat nelze. Jak může např. diplomantka učinit závěr, že směňka je v anglickém právu rovněž cenným papírem, že tedy v povaze směňky mezi oběma právy žádného rozdílu není, aniž v práci před tím seriózně vymezila, co vůbec anglické právní prostředí rozumí cenným papírem? Přitom zrovna v pojetí tohoto institutu se oba právní systémy odlišují.

Ke zbylým aspektům formální úrovně práce (poznámkový aparát, jazyková a stylistická úroveň atd.) naproti tomu výhrady nemám.

V Praze dne 15. března 2010

JUDr. Petr Čech, LL.M.